Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

15.5.2025

Talousvaliokunta 20.5.2025

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN LAUSUNTO: HE 42/2025 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI UUSIUTUVAN ENERGIAN TUOTANTOLAITOSTEN LUPAMENETTELYISTÄ JA ERÄISTÄ MUISTA HALLINNOLLISISTA MENETTELYISTÄ ANNETUN LAIN, YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIMENETTELYSTÄ ANNETUN LAIN 3 JA 5 §:N SEKÄ LUONNONSUOJELULAIN 35 §:N MUUTTAMISESTA

Talousvaliokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä lausuntoa uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain (1145/2020) muuttamisesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa esitystä pääosin ja katsoo, että se on huolellisesti valmisteltu. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää ymmärrettävänä etenkin direktiivin poikkeuksellisen tiukka toimeenpanoaika ja lupaviranomaisten rajalliset resurssit huomioiden, että esityksessä on keskitytty niiden muutosten tekemiseen, jotka ovat RED III:n kannalta välttämättömiä.

Vastuuministeriö ja esityksen valmistelu

Kyseinen laki on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä ja se on tullut voimaan kesäkuussa 2021. Lailla on toimeenpantu uusiutuvan energian direktiivin (RED II) lupamenettelyitä koskevat velvoitteet. Uusiutuvan energian direktiivin muutokset (RED III) tulivat voimaan marraskuussa 2023. RED III -direktiivin lupamenettelysääntely on tiiviissä kytköksessä ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn ja myös kytkökset luonnonsuojelulakiin ovat aiempaa vahvemmat. RED III:n toimeenpanon kanssa samaan aikaan ympäristöministeriössä oli käynnissä useampi lakihanke, jotka liittyivät luvituksen sujuvoittamiseen. Edellä mainituista syistä keskusteluissa ympäristöministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön virkamiesten välillä päädyttiin siihen, että RED III:n lupamenettelyitä koskevat säännökset oli tarkoituksenmukaisinta täytäntöönpanna ympäristöministeriössä. Ympäristöministeriö on tehnyt hyvää yhteistyötä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa esityksen valmistelussa.

Vaikutukset uusiutuvan energian tuotannon edistämiseen

Sujuva luvitus on olennainen edellytys uusiutuvan energian tuotannon edistämiselle. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että Suomessa uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyt ovat jo nykyisin pääosin toimivia ja sujuvia. RED III -direktiivin lupamenettelyitä koskevalla sääntelyllä ei katsota olevan kovin suurta merkitystä uusiutuvan energian

tuotannon edistämiseen Suomessa. Työ- ja elinkeinoministeriö arvioi, että kunnianhimoisilla kansallisilla tavoitteilla luvituksen kehittämiseksi on suurempi merkitys.

Määräajat

Määräaikojen soveltamisala laajenee huomattavasti kun määräaikojen piiriin tulevat myös muut uusiutuvaa energiaa tuottavat laitokset kuin sähköntuotantolaitokset (voimalaitokset). Lisäksi lain soveltamisalaan on lisätty uusia menettelyitä kuten eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta annetun lain (768/2024) mukainen lunastuslupa.

RED III -direktiivin mukaan määräaika alkaa lupahakemuksen täydellisyyden toteamisesta. RED II:n mukaan määräaika alkoi hakemuksen vireilletulosta. Käytännössä määräaika ei RED III:n mukaisesti toimeenpantuna sisällä hakemuksen täydennyksiin kulunutta aikaa. Tämä voi pidentää lupahakemuksen kokonaiskäsittelyaikaa huomattavastikin. Lakiin on ehdotettu lisättäväksi direktiivin mukainen määräaika lupahakemuksen tai ilmoituksen täydelliseksi toteamista varten, minkä johdosta luvanhakija saa kuitenkin tiedon mahdollisista täydennystarpeista kohtuullisessa ajassa. Työ- ja elinkeinoministeriö arvioi, että määräajan laskentaan direktiivin mukaisesti ehdotetuilla muutoksilla ei ole huomattavaa merkitystä uusiutuvan energian edistämiselle, mutta muutos voidaan nähdä ristiriitaisena hallitusohjelman energiantuotannon kasvattamista koskevien tavoitteiden kanssa.

Uusiutuvan energian direktiivin toimeenpano

Hallituksen esityksellä toimeenpannaan uusiutuvan energian direktiivin muutokset (RED III) lupamenettelyitä koskevin osin. RED III:n toimeenpanon yleinen määräpäivä on 21.5.2025. Osin lupamenettelyitä koskevat velvoitteet olisi tullut toimeenpanna 1.7.2024 mennessä. Komissio on 26.9.2024 käynnistänyt Suomea kohtaan rikkomusmenettelyn direktiivin täytäntöönpanon viivästyksestä niiden artiklojen osalta, joiden täytäntöönpanon määräaika oli 1.7.2024 ja jotka on tarkoitus panna täytäntöön tällä hallituksen esityksellä. Direktiivin toimeenpanoa koskevien velvoitteiden kannalta on tärkeää, että hallituksen esityksen mukainen lakiehdotus tulisi voimaan mahdollisimman pian. Työ- ja elinkeinoministeriöllä on vastuu uusiutuvan energian direktiivin toimeenpanosta.

Määritelmät

Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää kiinnittämään huomiota siihen, että RED III -direktiivin 16 artiklan 1 kohdan lupamenettelyn käsite ja siihen muualla direktiivissä kytkeytyvät vaatimukset koskevat uusiutuvan energian tuotantolaitosten lisäksi samalla paikalla sijaitsevia energiavarastoja sekä omaisuuseriä, jotka ovat tarpeen tällaisten laitosten ja varastojen sähköverkkoon liittämistä ja uusiutuvan energian lämmitys- ja jäähdytysverkkoihin liittämistä varten. Esityksen uusiutuvan energian tuotantolaitoksen määritelmästä on kuitenkin poistettu lausuntokierroksen jälkeen laitoksen samalla paikalla sijaistevat energiavarastot sekä laitoksen sähkö-, lämmitys- tai jäähdytysverkkoihin liittämiseksi tarvittavat rakenteet. Kun muualla esitetyssä laissa, esimerkiksi määräaikoja koskevassa 10 §:ssä, käytetään uusiutuvan energian tuotantolaitoksen käsitettä, jää epäselväksi, miten esimerkiksi energiavarastojen luvitus tulee RED III -direktiivin edellyttämällä tavalla määräaikojen ja muiden lupamenettelyjä koskevien direktiivivaatimusten piiriin. Huomio liittyy myös

esitettyyn hankekehittäjän määritelmään, joka on niin ikään kytketty pelkkään tuotantolaitokseen.

Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö pyytää harkitsemaan aurinkoenergialaitteiden sekä samalla paikalla sijaitsevan energiavaraston määritelmien sisällyttämistä lakiehdotukseen. Direktiivi tulisi täytäntöönpanna säädöstasolle, ja kyseiset määritelmät eivät liity mihinkään muuhunkaan RED III -direktiiviä täytäntöönpanevaan säädökseen. Siten TEM katsoo, ettei muuta loogista paikkaa määritelmien täytäntöönpanoon ole, kuin esitetty laki. Direktiivin määritelmät, joita ei ole sisällytetty kansallisiin säädöksiin, nousevat todennäköisesti keskusteluun direktiivin toimeenpanoa koskevassa notifiointiprosessissa komission kanssa, ja todennäköistä on, että täytäntöönpanoa joudutaan täydentämään jälkikäteen määritelmien osalta.

Nopean kehittämisen alueet

Suomessa on suuri määrä hankkeita eri kehitysvaiheissa niin tuuli- kuin aurinkovoimassakin. Maatuulivoimahankkeita on kehityksessä noin 60 GW, merituulivoimahankkeita noin 45 GW ja aurinkovoimahankkeita 23 GW. Suomessa hankekehittäjät ovat olleet hyvin aktiivisia potentiaalisten hankealueiden etsimisessä. Työ- ja elinkeinoministeriö arvioi, että valtiovetoisella potentiaalisten uusiutuvan energian tuotantoalueiden osoittamisella ei ole suurta merkitystä uusiutuvan energian edistämiselle. YVA-vapautus voi kuitenkin joidenkin hankkeiden osalta nopeuttaa hankekehitystä.

Ehdotuksen mukaisesti Lupa- ja valvontavirasto nimeää nopean kehittämisen alueet kuntien esitysten perusteella. RED III velvoittaa jäsenvaltioita nimeämään nopean kehittämisen alueita. Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää vielä kiinnittämään huomiota siihen, voidaanko RED III -direktiivin toimeenpano taata ehdotetulla tavalla. Lupa- ja valvontaviraston mahdollisuus nimetä nopean kehittämisen alueita edellyttää, että kunnat ovat tehneet tätä koskevia esityksiä. Kunnilla ei kuitenkaan ole velvoitetta tehdä kyseisiä esityksiä. Mikäli kunnat eivät esityksiä tee, lakiesitys ei vaikuta sisältävän mekanismia, jolla nopean kehittämisen alue saataisiin nimettyä direktiivin vaatimuksen mukaisesti.

Outi Vilén
johtava asiantuntija